

Päätös

29.5.2026

VN/2414/2021
VN/2414/2021-YM-5

Tampereen kansallisen kaupunkipuiston perustaminen

1. Hakija

Tampereen kaupunki

2. Hakemus

Tampereen kaupunki esittää, että ympäristöministeriö perustaa Tampereelle kansallisen kaupunkipuiston alueidenkäyttölain § 68 – § 71 mukaisesti. Hakemus perustuu kaupunginhallituksen 24.3.2025 (§ 138) asiasta tekemään päätökseen.

Kaupunginhallitus päätti kansallisen kaupunkipuiston hakemisesta ensimmäisen kerran 7.12.2020 § 514. Kaupunginhallitus päätti hakea lisää aikaa hakemuksen täydentämiseksi maankäytön suunnittelun tilanteen vuoksi 4.10.2021 § 450. Päivitetty perustamishakemus sisältää tiedot asian valmisteluun liittyvistä vuorovaikutuksesta ja kunnallisista päätöksistä sekä yleisen ja yksityiskohtaisen kuvauksen alueen erityisistä arvoista ja niiden säilyttämisen edellytyksistä. Hakemuksen liitteinä ovat rajaus- ja kaavatilanekartat sekä alueiden suojelupäätöksiä ja omistustilannetta kuvaavat kartat.

3. Alue, jota hakemus koskee

Tampereen kansallisen kaupunkipuiston ytimenä on Tammerkosken kansallismaisema kaupungin keskustassa. Alue laajenee keskustan puistoista ja kaupunkitiloista Pyhäjärven ja Näsijärven rannoille ja vesistömaisemiin sekä edelleen virkistysalueille ja kaupunginosien kulttuuriympäristöihin. Kansallinen kaupunkipuisto muodostaa Tampereen maisemarakenteeseen, kulttuurihistoriaan ja luonnon arvoihin perustuvan katkeamattomana jatkuvan kokonaisuuden. Kansalliseksi kaupunkipuistoksi haetun alueen pinta-ala on 3672 hehtaaria, josta maa-alueita on 1372 ja vesialuetta 2298 hehtaaria.

Kansalliseksi kaupunkipuistoksi haetaan seuraavissa Tampereen kaupungin kaupunginosissa sijaitsevia alueita ja rakennuksia sekä niiden lisäksi kokonaisuuteen liittyviä saaria ja vesialueita, joilla kaupunki katsoo olevan joko sellaisinaan tai sijaintinsa puolesta kokonaisuuden osana alueidenkäyttölain 68 §:ssä tarkoitettuja erityisiä arvoja:

Finlayson I, Tampella IX, Jussinkylä X, Tammerkoski II, Kyttälä A XI, Kyttälä B XII, Nalkala III, Ratina XIII, Kaakinmaa VI, Amuri B V, Amuri A IV, Pyykinrinne VII, Pyynikki, Ylä-Pispala, Ala-Pispala, Tahmela, Hyhky, Kaarila, Rahola, Härmälä, Hatanpää XXII, Kalevanharju XVIII, Viinikka XXIII, Nekala XXIV, Jokipohja XXVI, Järvensivu, Vuohenoja, Muotiala, Särkänniemi VIII,

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Ympäristöministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 35
00023 Valtioneuvosto

Aleksanterinkatu 4-10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 1603 9320
+358 9 1603 9320

kirjaamo.ym@gov.fi

Santalahti, Lapinniemi, Lentävänniemi, Niemenranta, Petsamo XXI, Lappi, Kauppi, Kaupinlaakso ja Niihama.

Kansalliseksi kaupunkipuistoksi haetun alueen raja-alue on osoitettu Tampereen kaupungin 15.4.2025 päivätyn hakemuksen liitteessä 1.

4. Tampereen kansallisen kaupunkipuiston rooli Suomen verkostossa ja keskeiset ominaispiirteet

Kahden suuren sisäjärven, harjuselänteen ja kosken solmukohtaan kehittynyt Tampere on suomalaisessa kaupunkiverkostossa ainutlaatuinen. Vastaavaa ympäristöä ei löydy muista kansallisten kaupunkipuistojen arvomaisemista. Hakemuksen liitteenä 9 oleva Tampereen tarina -julkaisu kuvaa kaupungin kehittymistä ja ominaispiirteitä.

Luonnonolosuhteet ovat luoneet poikkeuksellisen vahvat lähtökohdat teolliselle kehitykselle ja sen varaan rakentuneelle yhdyskunnalle, josta kasvoi muutamassa vuosisadassa Sisä-Suomen merkittävin teollisuuskaupunki.

Tampereen historia kiteytyy Tammerkosken kansallismaisemaan, joka on kaupungin teollistumisen ja kaupungistumisen perusta. Maisemarakenteen tunnusomaisia elementtejä ovat Pispalan ja Pyynikin harjujaksot, Kauppi–Niihaman selänne sekä lidesjärven alue osana laajaa murroslaaksoa. Sinirakennetta määrittävät Pyhäjärven ja Näsijärven lahdet saarineen, kaupungin keskustan halkova Tammerkoski sekä Viinikanoja–lidesjärven kokonaisuus.

Teollisuuskaupungin historia näkyy erityisesti koskenrannan tehdasmiljöissä sekä teollistumisen aikakaudella syntyneillä työväen asuinalueilla. Myös Kaupin kansanpuisto, Pyynikki ja Viikinsaari sekä Niihaman siirtolapuutarha ovat teollisen kasvun vaiheisiin liittyviä, edelleen keskeisiä virkistysalueita.

Keskustan kaupunkitilat; Hämeenkatu, Tammerkosken rannat ja Keskustori kirkkoineen ovat kaupungin merkittävimpiä julkisia alueita, joilla on myös valtakunnallista symboliarvoa. Koskenvarren puistot ja Hämeenpuiston esplanadi ovat kaupunkikuvallisesti tärkeitä viherympäristöjä, jotka toimivat kaupunkilaisten yhteisinä ulkotiloina ja kaupunkitapahtumien keskeisinä näyttämöinä.

Ajallista syvyyttä ilmentävät muun muassa Pyynikin muinaisrannat, Reuharinniemen rautakautiset kalmistot, muut esihistorialliset kohteet, 1700-luvulla perustettu Hatanpään kartano sekä 1700- ja 1800-luvun teollisuuden synnyttämät rakennetut ympäristöt.

5. Kansallisen kaupunkipuiston erityiset arvot osa-alueittain

Tampereen kansallisen kaupunkipuiston erityiset arvot on kuvattu alla pääpiirteittäin. Yksityiskohtaisempi kuvaus on päätöksen liitteenä olevan Tampereen kaupungin hakemuksen luvussa 5 Tampereen kansallisen kaupunkipuiston erityiset arvot osa-alueittain. Osa-alueet on esitetty kartalla hakemuksen liitteessä 2.

5.1. Keskusta

Tammerkoski on 1800-luvun teollisuusrakennuksineen, siltoineen ja puistoineen kansallismaisemaksi arvotettu suomalainen kaupunkimaisema. Keskustori, Vanha kirkko ja Tampereen teatteri, antavat leimansa Tammerkosken ja Hämeenkadun leikkauskohtaan ja kaupunkiarkkitehtuurin eri aikakaudet ovat kerrostuneet monimuotoiseksi ja moniarvoiseksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi.

Alueen erityisiä arvoja ovat rakennetut teolliset kulttuuriympäristöt, ajallisesti kerroksellinen arkkitehtuuri, edustavat historialliset puistot ja julkiset tilat sekä kaupunki- ja vesistömaisemat kaupunkikeskustassa.

Hämeenpuiston esplanadi on 1830-luvun kaupunkisuunnittelua ja pisin yhtenäinen puistokäytävä Pohjoismaissa. Keskustan historialliset puistot; Hämeenpuiston akseli, sen päätteet Näsinpuisto Näsijärven rannalla ja Eteläpuisto Pyhäjärven rannalla, Pyynikin kirkkokuisto, Tuomiokirkonpuisto, Wilhelm von Nottbeckin puisto, Koskipuisto ja Kirjastonpuisto muodostavat tärkeän osan keskustan ja Tampereen kansallisen kaupunkipuiston viherverkon runkoa. Kaupunkia kehitettäessä ovat myös kosken yhdistämien Näsijärven ja Pyhäjärven rannat avautuneet osaksi kaupunkipuiston jatkuvia virkistys- ja puistoketjuja

5.2. Viinikka – lidesjärvi

lidesjärven ympäristö luonto- ja maisema-arvoineen on tärkeä luontovirkistysalue. Se sijoittuu Tampereen maisemarakennetta ilmentävään geologiseen ruhjelaaksoon ja edustaa ekologisesti sekä kulttuurihistoriallisesti arvokasta kokonaisuutta, jolla on pitkä asutus- ja viljelyhistoria. Viinikanoja yhdistää lidesjärven Pyhäjärveen, toimien ekologisena yhteytenä ja osin myös virkistysyhteytenä. Viinikanojan varrelta on tunnistettu useita erilaisia luontoarvoja.

Kulttuurihistoriallisesti merkittävät Viinikan ja Nekalan omakoti- ja pienkerrostaloalueet kuvastavat Tampereen historiaa ja 1900-luvun alkupuolen työväen asumisen kehitysvaihetta. Alueiden puutarhamaiset tontit ja puutalovaltaiset korttelit muodostavat edelleen hyvin säilyneen kokonaisuuden. Nekalan siirtolapuutarha on säilynyt perustamisestaan lähtien eheänä ja kokonaisuutena. Talvisodan jälkeen alueelle on rakennettu pientaloja ns. ruotsinavun turvin, ja Nekalan asevelikylä rakennettiin arkkitehti Alvar Aallon tyyppiirustuksia käyttäen.

Viinikkaa ja Nekalaa rajaa Viinikanpuisto ja sen vaikuttava lehmuskujanne. Kulttuurihistoriallisesti merkittäviä julkisia rakennuksia alueella ovat Viinikan kirkko ja Nekalan koulu.

5.3. Hatinpää – Härmälä

Alueen erityisarvot liittyvät kulttuuriympäristöön ja virkistyskäyttöön sekä kaupunkipuiston jatkuvuuteen kaupunkia ympäröiville alueille rannan kautta. Pyhäjärvi saarineen ja rantapuistoineen on keskeinen osa Tampereen kansallisen kaupunkipuiston maisemaa, ja Pyhäjärven vesireitit ja rannat toimivat tärkeinä virkistysreiteinä.

Hatinpään kartanoalue puistoineen ja 1970-luvulla perustettu arboretum Pyhäjärven rannassa on maisemallisesti, kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti merkittävä kokonaisuus ja virkistyskohde. 1700-luvulla perustettu kartano ilmentää aikaa ennen kaupungin perustamista.

Rantaperkiön ja Härmälän alueelle syntyi 1800-luvun lopulla Tampereen ensimmäinen yhtenäinen huvila-alue, ja virkistyskäyttö on ollut keskeistä myös Härmälänsaarella jo huvila-ajan alkuajoista lähtien. Saarella kasvaa monipuolista kulttuurikasvillisuutta. Myös Härmälän rantapuisto on kasvistoltaan monipuolista aluetta. Härmälänrantaan liittyy myös Tampereelle vuonna 1936 siirtyneen Valtion lentokonetehtaan ilmailuhistoriaa.

5.4. Pyynikki – Pispala

Pyynikin–Pispalan harjuympäristö muodostaa kokonaisuuden, jossa yhdistyvät merkittävät luonto- ja maisema-arvot, huomattavat virkistysmahdollisuudet sekä arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt.

Pyynikinharjulla virkistys- ja nähtävyysskäyttö alkoi jo 1800-luvun alkupuolella, ja alue on säilynyt kaupunkilaisten keskeisenä ulkoilu- ja vierailukohteena. Myös Pyhäjärven lehtomainen

Viikinsaari ravintoloinen ja Pyhäjärven ranta-alue Pyynikillä ovat olleet virkistyskäytössä 1800-luvulta lähtien. Pyynikin urheilukenttä toimi kaupunkilaisten keskeisenä liikuntapaikkana ennen Kaupin urheilupuiston ja Ratinan stadionin valmistumista.

Pispala-Tahmela on ainutkertainen ja yksi tunnetuimmista 1800-luvun lopulta alkaen sääntelemättä rakentuneista työväen esikaupunkialueista. Pyynikinrinteen kaupunginosa on kaupunkikuvallisesti, rakennustaiteellisesti ja historiallisesti poikkeuksellisen eheä 1900-luvun alun kaupunkiympäristö.

Pyynikin teollisuushistoria sai alkunsa, kun myöhemmin Suomen Trikoo Oy:ksi kasvanut trikotehdas aloitti toimintansa 1800-luvun lopulla Pyhäjärven rannassa. Suomen Trikoo kehittyi Pohjoismaiden suurimmaksi alansa tuotantolaitokseksi ja Suomen toiseksi merkittäväksi tekstiilialan yritykseksi. Teollisen toiminnan päätyttyä historiallinen tehdasalue on muuntunut asuin-, liike- ja majoituskäyttöön, säilyttäen samalla yhteytensä alueen teolliseen perintöön.

Pispalan alueella on lisäksi arkeologinen keskittymä, joka sisältää monipuolisesti kohteita eri aikakausilta.

5.5. Näsijärvi – Lentävänniemi

Näsijärvi ja sen paikoin erämaiset lahdet saarineen muodostavat keskeisen osan Tampereen vesistöihin perustuvaa sinirakennetta ja kaupungin maisemaa. Lentävänniemi on arkeologisesti merkittävä alue, jossa sijaitsee rautakautisia lapinraunioita sekä kivikautisia leiri- ja asuinpaikkoja. Alueen julkiset rantapuistot ja virkistysreitit ovat olennainen osa Lentävänniemen 1960–70-luvuilla rakentunutta lähiörakennetta, joka on suunniteltu niin sanotun keuhkokaavio-mallin mukaisesti. Rannoilta avautuvat laajat vesistömaisemat Näsijärvelle sekä näkymät muun muassa Tampereen keskustaan ja Pispalan harjulle. Suomensaari toimii suosittuna virkistysalueena ja kansallisen kaupunkipuiston läntisenä päätteenä.

Näsijärven ulappa avaa näkymät ja vesireitit kohti Pohjois-Pirkanmaan järvi- ja metsäluontoa, joka muodostaa selkeän vastakohtan Pyhäjärven puoleisen Vanajaveden ja Kokemäenjoen vesistöalueen kulttuurivaikutteisille maisematyypeille. Näsijärvi on historiallisesti ollut tärkeä vesireitti pohjoiseen ja on edelleen merkittävä osa Tampereen virkistysverkostoa. Siilinkarin loisto toimii talvisin suosittujen jäävirkistysreittien kiintopisteenä. Näsiselkä–Siilinkari on lisäksi maakunnallisesti merkittävä lintujen elinalue.

5.6. Lappi – Kauppi – Niihama

Lappi-Kauppi-Niihaman alue on merkittävä viherympäristön ja vapaa-ajan palveluiden, maiseman ja kulttuurihistorian, järviyhteyden ja rantamaiseman sekä ekologisen verkoston kokonaisuus. Alueen siniviherrakenne liittyy kansallisen kaupunkipuiston kaupungin ulkopuolisiin luonto- ja maaseutualueisiin. Historia Kaupin kansanpuistona ja Lapin työväen asuntoalue kytkee alueen keskeisesti osaksi Tampereen teollista historiaa.

Alue jakautuu historiallisesti kahteen osaan, Kaupin kansanpuiston alueeseen ja Niihaman entisiin viljelysmaihin. Kauppi-Niihaman laaja aluekokonaisuus on myös kantakaupungin ainoa luonnon ydinalue. Kaupin vanhoissa metsissä on rikas kasvi-, eläin- ja sienilajisto.

Kauppi on ollut vuosikymmenien ajan sekä tamperelaisten, että ulkopaikkakuntalaisten ympärivuotisessa ulkoilu-, virkistys- ja kilpailukäytössä. Alueen virkistyskäytön monimuotoisuutta ilmentävät myös Näsijärven rantaan ja lähisaarille pääosin jo ennen 1950-lukua muodostunut loma-asutus sekä Hatanpäältä 1970-luvun lopulla Niihamaan siirtynyt siirtolapuutarhatoiminta.

Alueen länsipäässä sijaitsee Lapin kaupunkikuvallisesti poikkeuksellisen eheä ja yhtenäinen 1900-luvun alun työväen asuntoalue. Samalta aikakaudelta on peräisin Rauhaniemen kansankylpylä, joka on maisemallisesti merkittävällä paikalla Näsijärven rannassa.

Alueen käytön varhaisesta historiasta kertovat muinaisjäännöskohteet ja muut kulttuuriperintökohteet kuten kivirakenteet, kalliohakkaukset, muistomerkit ja puolustusvarustukset.

6. Kaavallinen tilanne

Kansallisen kaupunkipuiston kaavallinen tilanne on kuvattu alla pääpiirteittäin. Yksityiskohtaisempi hakemusajankohdan mukainen kaavatilanne esitetään hakemuksen kapaleessa 6.

Maakuntakaava

Tampereen kansallisen kaupunkipuiston alueella on voimassa Pirkanmaan maakuntakaava 2040, jonka Pirkanmaan maakuntavaltuusto hyväksyi 27.3.2017. Maakuntakaavan hyväksymispäätös tuli lainvoimaiseksi korkeimman hallinto-oikeuden päätöksellä 24.4.2019.

Kansallisen kaupunkipuiston perustamishakemuksen jättämisen jälkeen Pirkanmaan maakuntavaltuusto on 7.4.2025 hyväksynyt kokonaismaakuntakaavaa täydentävän Elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaavan. Maakuntahallitus päätti kokouksessaan 9.6.2025 määrätä vaihemaakuntakaavan tulemaan voimaan ennen kuin se on saanut lainvoiman.

Yleiskaavat

Kaupunginhallituksen päättäessä päivitetyn rajauksen mukaisen kaupunkipuiston hakemuksesta

alueella olivat voimassa seuraavat yleiskaavat:

- Kantakaupungin yleiskaava 2040 (hyväksytty 15.5.2017, kuulutettu voimaan 20.1.2020)
- Kantakaupungin vaiheyleiskaava – valtuustokausi 2017–2021 (hyväksytty 17.5.2021, kuulutettu voimaan 9.6.2023)
- Keskustan strateginen osayleiskaava (hyväksytty 18.1.2016, kuulutettu voimaan 16.1.2019).

Hakemuksen jättämisen jälkeen Tampereen kantakaupungin yleiskaavakokonaisuus on täydentynyt Kantakaupungin vaiheyleiskaavalla – valtuustokausi 2021–2025 ja keskustan strategisen yleiskaavan vaiheittaisella muutoksella, joka on hyväksytty 19.5.2025 ja kuulutettu voimaan 8.7.2025. Hakemuksen jättämisen aikaan vireillä olleen kaavan tavoitteet ja sisältö on kuvattu kansallisen kaupunkipuiston hakemuksessa.

Asemakaavat

Kansallisen kaupunkipuiston alue on pääosin asemakaavoitettu. Alueella on vireillä ja ohjelmoitu useita asemakaavoja, joista osa on hakemuksen jättämisen jälkeen hyväksytty ja saanut lainvoiman.

Hakemusvaiheessa keskeiset vireillä olleet asemakaavat

- Pispalan asemakaavan uudistaminen, asemakaava numero 8309
- Eteläpuisto ja lähiympäristö, asemakaava numero 8581
- Iidesjärven puisto, asemakaava numero 8725
- Härmälän leirintäalueen ja lähiympäristön kehittäminen, asemakaava numero 8809
- Juhannuskylän täydennysrakentaminen ja suojelu, asemakaava numero 8839
- Hämeenpuisto, asemakaava numero 8848
- Ratinan suvanto ja Takonraitti, asemakaavat numero 8916 ja 8917
- Kaupinlaakso II, asemakaava numero 8931
- Lentävänniemen täydennysrakentamisen periaatteet, yleissuunnitelma numero 8987

7. Kaavallinen tilanne osa-alueittain

7.1 Keskusta

Tampereen keskusta-alue on maakuntakaavassa osoitettu keskustatoimintojen alueeksi, jota täydentävät kehittämisperiaattemerkinnät kaupunkiseudun keskusakselistä sekä Pyhäjärven ympäristön kehittämisvyöhykkeestä. Näsijärven ja Pyhäjärven rannoille on osoitettu ulkoilureitit, joka jatkuvat viheryhteyksinä laajemmalle alueelle. Maakuntakaavassa on osoitettu valtakunnallisesti merkittävät ja maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt. Eteläpuiston länsiosa sijaitsee Elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaavassa esitetyllä valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella Pirkanmaan harjumaisemat.

Keskustan strategisessa yleiskaavassa Hämeenpuisto, Näsipuisto ja Tuomiokirkkopuisto sekä Tammerkosken rannan keskeiset puistoalueet, Ratinan ranta, Eteläpuiston ranta ja Näsijärven ranta ovat pääosin viher- tai virkistysaluetta. Ratinan stadionin ympäristö sekä Eteläpuisto on osoitettu keskustatoimintojen ja virkistystyksen sekoittuneeksi alueeksi. Tammerkoski on osoitettu omalla merkinnällään, ja kaavamääräykset edellyttävät rakentamisen ja muiden toimenpiteiden tukevan arvokkaan kulttuuriympäristön säilymistä ja kehittämistä. Osayleiskaavassa on osoitettu valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, ja kaavamääräykset edellyttävät alueella tapahtuvan kehittämisen sovittamista arvokkaan kulttuuriympäristön vaatimuksiin.

Tampereen kansallisen kaupunkipuiston alkuperäisen perustamishakemuksen jälkeen hyväksytyssä Kantakaupungin vaiheyleiskaavassa ja keskustan strategisen osayleiskaavan muutoksessa 2021–2025 keskustatoimintojen ja virkistystyksen sekoittuneen alueen varaus Eteläpuistokadun eteläpuolella on muutettu viher- tai virkistysalueeksi, ja asuntovaltaisen täydennysrakentamisen vyöhyke on kumottu. Kaavaan on lisätty keskustan alueelle maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt sekä paikallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt tai kohteet. Kaavassa on osoitettu myös keskustan muinaisjäännöskohteet ja muut arkeologiset kulttuuriperintökohteet. Kaavaa on täydennetty myös ohjeellisella virkistysyhteyksiverkostolla sekä ohjeellisella ekologisten yhteyksien verkostolla.

Osa-alueen keskeiset kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja kaupunkikuvallisesti arvokkaat rakennukset ja alueet on suojeltu asemakaavamerkinnoin. Asemakaavalla suojeltuja rakennuksia ovat mm. Frenckell, Finlayson, Tampellan tehdaskiinteistöt, Finlaysonin palatsi ja Klingendahl. Historiallisesti, puutarhataiteellisesti ja virkistyskellisesti merkittävät puistoalueet

Koskipuisto, Näsinpuisto, Pyynikinkirkkopuisto ja Vanhan kirjaston puisto on asemakaavassa osoitettu puistoalueina. Pyhäjärven rannan puistomainen viher- ja virkistysyhteys keskustasta Hatanpään suuntaan on varmistettu Viinikanlahden asemakaavassa.

Eteläpuiston, Tuomiokirkonpuiston ja Hämeenpuiston sekä Ratinan suvannon ja Takonraitin alueilla hakemusvaiheessa vireillä olleilla asemakaavoilla on tavoitteena tukea kansallisen kaupunkipuiston yhtenäisyyttä ja arvoja.

Hakemuksen jättämisen jälkeen Eteläpuiston asemakaavan muutos 8581 on hyväksytty 22.9.2025 ja saanut lainvoiman 11.11.2026. Hämeenpuiston asemakaavan muutos 8848 on hyväksytty 10.11.2025 ja saanut lainvoiman 5.1.2026.

7.2 Viinikka-lidesjärvi

Alue sijaitsee maakuntakaavan kaupunkiseudun keskusakselin kehittämisvyöhykkeellä. Viinikka-Nekalan pientaloalue ja Nekalan siirtolapuutarhan alue on osoitettu maakuntakaavassa taajamatoimintojen alueena ja valtakunnallisesti merkittävänä rakennettuna kulttuuriympäristönä. lidesjärvi ja sen rannat on osoitettu suojelualueeksi tai virkistysalueeksi. Viinikanojalle on merkitty viheryhteys.

Keskustan strategisessa osayleiskaavassa Viinikanojan alue on osoitettu kehitettäväksi viher- ja virkistysvyöhykkeeksi. Kantakaupungin yleiskaava 2040:n ja Kantakaupungin vaiheyleiskaava – valtuustokausi 2017–2021:n kaavayhdistelmässä lidesjärven alue on osoitettu suojelu- tai keskuspuistoverkoston alueeksi. Viinikanojan alueelle on osoitettu ohjeellinen viherverkoston yhteystarvealue kehittämisperiaatemerkinä. Viinikka-lidesjärven osakokonaisuus sisältyy myös ohjeelliselle keskuspuistoverkoston kehittämistarvealueelle. Viinikka-Nekalan pientaloalue on osoitettu valtakunnallisesti arvokkaana rakennettuna kulttuuriympäristönä, ja Nekalan siirtolapuutarha on osoitettu siirtolapuutarhan kohdemerkinnällä. lidesjärven luontopainotteinen puistokokonaisuus on yleiskaavassa osoitettu erikoispuistoksi.

Tampereen kansallisen kaupunkipuiston hakemuksen jälkeen hyväksytyssä Kantakaupungin vaiheyleiskaavassa ja keskustan strategisen osayleiskaavan muutoksessa 2021–2025 lidesjärven rannalle on osoitettu ohjeellinen rantojen luontovirkistyspalveluiden keskittymä. Vaiheyleiskaavassa on tarkistettu ohjeellisten ekologisten yhteyksien ja virkistysyhteyksien verkostoa ja kaavamääräystä. Kaavassa on osoitettu uusi itä-länsisuuntainen ekologinen yhteys Hatanpään ranta-alueen ja lidesjärven välille. Kaavassa on esitetty myös lidesjärven rannoilla olevat muinaisjäännekohteet.

lidesjärvi-Viinikanojan alue on asemakaavoitettu lukuun ottamatta suurehkoa maa- ja vesialuetta lidesjärven lounaisosassa. Alueen asemakaavat tukevat Viinikan ja Nekalan asuntoalueiden keskeisten alueellisten ominaispiirteiden säilyttämistä. Nekalan siirtolapuutarhan alue on asemakaavassa osoitettu siirtolapuutarha-alueeksi. Viinikanoja on asemakaavassa katualuetta, mikä ei nykyisellään anna riittävää lähtökohtaa Pyhäjärven ja lidesjärven välisen viheryhteyden kehittämiselle. Sekä Keskustan strateginen osayleiskaava että kantakaupungin yleiskaava edellyttävät viheryhteyden kehittämistä.

7.3 Hatanpää-Härmälä

Osa-alueeseen kohdistuu maakuntakaavan kehittämisperiaatemerkinä kasvutaajaman kehittämisvyöhyke, kaupunkiseudun keskusakselin kehittämisvyöhyke, tiivis joukkoliikennevyöhyke ja Pyhäjärven ympäristön kehittämisvyöhyke. Hatanpään ja Härmälän ranta-alueet ovat maakuntakaavassa taajamatoimintojen aluetta, jolle on osoitettu rannan suuntainen viheryhteys. Maakuntakaavassa alueelle on osoitettu valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö Hatanpään kartano sekä maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt Ranta-perkiö ja Härmälä.

Kantakaupungin yleiskaavassa 2040 ja Kantakaupungin vaiheyleiskaavassa – valtuustokausi 2017–2021 Hatanpään alue ja pääosa Härmälän rantapuiston alueesta on osoitettu keskuspuistoverkoston alueeksi, Härmälä on merkitty asumisen ja virkistyssekoittuneeksi alueeksi ja Härmälänranta asumisen alueeksi. Rannan suuntaisesti on osoitettu ohjeellinen virkistysyhteys ja Härmälänrannan rantavyöhykkeelle ohjeellinen ekologinen yhteys. Vihilahteen kohdistuu ohjeellinen kehittämisperiaatemerkinä viherverkoston yhteystarpeesta. Yleiskaavassa on osoitettu valtakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö Hatanpään kartano, maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt Härmälä ja Rantaperkiö, sekä muinaisjäännös-kohteena Hatanpään muistokivi ja muuna arkeologisena kulttuuriympäristökohteena Vihilahi/Metsolan laiturirakenne.

Hakemuksen jättämisen jälkeen lainvoiman saaneessa Kantakaupungin vaiheyleiskaavassa ja keskustan strategisen osayleiskaavan muutoksessa 2021–2025 Hatanpään ja Härmälän rannoille on osoitettu virkistyspalveluita kehittäviä merkintöjä. Lisäksi ohjeellisten ekologisten yhteyksien sekä virkistysyhteyksien verkostoa ja kaavamääräystä on tarkistettu. Kaavaan on lisätty uusi itä-länsisuuntainen ekologinen yhteys Hatanpään ranta-alueen ja lidesjärven välille.

Alueen asemakaavoissa kansalliseen kaupunkipuistoon kuuluvat viheralueet ja pääosin myös rannat on osoitettu puistoina ja lähivirkistysalueina. Arvokas rakennuskanta ja pihaympäristöt on suojeltu asemakaavamerkinä. Kaupunkipuiston alueella Härmälänrannassa puistoon rajautuva tontti on osoitettu palvelurakennusten korttelialueeksi, ja tontilla sijaitseva entinen tehtaan johtajien asunto pihapiireineen on suojeltu asemakaavalla. Rannassa sijaitseva vuokrattava saunarakennus on osoitettu liike- ja toimistorakennusten korttelialueena.

7.4 Pyynikki-Pispala

Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 keskusta-alue on merkitty keskustatoimintojen alueeksi ja Pispala taajamatoimintojen alueeksi. Kaavassa on osoitettu Pyynikin luonnonsuojelualue ja Viikinsaaren luonnonsuojelualue. Muilta osin Pyynikin alue, Viikinsaari ja Pyynikinsaaret ovat virkistysaluetta. Varalan urheiluopisto on osoitettu palveluiden alueen kohdemerkinnällä. Pispalanharju-Pyynikinharju on osoitettu valtakunnallisesti ja/tai maakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi, ja Pyynikin alueeseen kohdistuu merkintä arvokas geologinen muodostuma. Maakuntakaavassa on osoitettu osa-alueen valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt Pyynikinrinne, Pispalanrinne ja Pyynikin näkötorni sekä maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt Pirkankadun länsipää, Pyynikin kohteet, Viikinsaari, Varala, Pyynikin trikoo ja Rosendahl. Näsijärven rantaan on merkitty viheryhteys, ja uittotunneliin yhteys on merkitty ulkoilureittimerkinnällä.

Hakemuksen jättämisen jälkeen lainvoiman saaneessa Elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaavassa on osoitettu valtakunnallisesti arvokas maisema-alue Pirkanmaan harjumaiset.

Alueen keskeiset viheralueet ja saaret ovat osa kantakaupungin yleiskaavan (Kantakaupungin yleiskaava 2040 ja Kantakaupungin vaiheyleiskaava – valtuustokausi 2017–2021) keskuspuistoverkostoa. Luonnonsuojelualueina yleiskaavassa on osoitettu Viikinsaaren ja Pyynikin luonnonsuojelualueet. Rakennetut korttelialueet ovat yleiskaavassa asumisen aluetta ja Varalan urheiluopisto on osoitettu palveluiden ja työpaikkojen sekoittuneeksi alueeksi tai kohteeksi. Keskeiset virkistysyhteydet on osoitettu ohjeellisilla virkistysyhteysmerkinnöillä, ja Pyynikki on merkitty geologisesti arvokkaaksi alueeksi.

Yleiskaavassa on osoitettu valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt Pyynikinrinne, Pispalanrinne ja Pyynikin näkötorni sekä maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt: Viikinsaari, Pyynikki ja Tahmelan ranta-alue. Kaavassa on osoitettu myös alueen muinaisjäännös-kohteet ja muut arkeologiset kohteet.

Keskustan strategisessa osayleiskaavassa kaupunkipuistoon kuuluvat rakennetut korttelialueet ovat asuntoaluetta, Pyynikintoria reunustavat korttelit ovat asumisen ja keskustatoimintojen sekoittunutta aluetta. Pyynikintori on osoitettu tori tai aukio -merkinnällä. Rollikkahalli, Pyynikin palloiluhalli sekä alueen koulurakennukset on merkitty hallinnon ja palveluiden alueiksi. Koulukadun etelänpuoleinen viheralue ja Pyynikin kenttä on osoitettu viher- tai virkistysalueeksi. Osayleiskaavassa on merkitty valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö Pyynikinrinne.

Hakemuksen jättämisen jälkeen lainvoiman saaneessa Kantakaupungin vaiheyleiskaavassa ja keskustan strategisen osayleiskaavan muutoksessa 2021–2025 on päivitetty valtioneuvoston 2021 periaatepäätöksellä valitut valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet, ja osa Pispalan harjumaisemista sijaitsee Pyynikki-Pispalan osa-alueella. Uutena arkeologisena kulttuuriperintökohteena on osoitettu Jalkasaarien historiallinen asuinpaikka.

Pyynikki-Pispalan osa-alue on asemakaavoitettu lukuun ottamatta Sauna- ja Lehtisaarta sekä Pyynikinsaaria. Pyynikinharju on asemakaavoitettua luonnonsuojelualuetta. Viikinsaaren länsiosassa on asemakaavoitettua luonnonsuojelualuetta ja saaren rakennuksiin kohdistuu kaavallisia suojelumääräyksiä. Pyhäjärven rantavyöhyke on pääosin osoitettu puistoalueeksi, ja laaja-alaisimpia puistoalueita ovat Pättiniemenpuisto, Lorisevanpuisto ja Pyynikin uimarannan puistoalue. Kaavallisia suojelumääräyksiä kohdistuu Pyynikin kenttään sekä osaan Pyynikinrinneen ja Pyynikintoria reunustavista rakennuksista.

Pispalan asemakaavojen uudistaminen on käynnissä. Uudistamisen tavoitteena on turvata jäljellä olevan, historiallisesti merkittävän rakennuskannan ja arvoaluekokonaisuuksien säilyminen sekä mahdollistaa täydennysrakentamisen sovittaminen alueen miljööseen sitä täydentävällä tavalla. Tahmelan ympäristön voimassa olevat asemakaavat turvaavat alueen mittakaavan säilymisen.

7.5 Näsijärvi-Lentävänniemi

Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 Lentävänniemi on osoitettu taajamatoimintojen alueeksi. Reuharinsaaret on merkitty virkistysalueen kohdemerkinnällä, ja Lentävänniemen rantoja kiertää viheryhteysmerkintä. Osa-alueeseen kohdistuvat kehittämissperiaatemerkinnot kasvutaajamien kehittämissvyöhyke, tiivis joukkoliikennevyöhyke ja kaupunkiseudun keskusakselin kehittämissvyöhyke.

Kantakaupungin yleiskaavassa 2040 ja Kantakaupungin vaiheyleiskaavassa – valtuustokausi 2017–2021 Lentävänniemen rantavyöhyke ja Suomensaari ovat yleiskaavan keskuspuistoverkostoa. Ohjeellisella virkistysyhteys-merkinnällä on osoitettu rantoja kiertävä virkistysreitistö sekä yhteydet rantareitistöön. Suomensaareen on osoitettu ohjeellinen uusi leirintäalue. Kaavassa on osoitettu alueen muinaisjännöskohteet ja muita arkeologisia kohteita. Jänislahden puisto kuuluu Lentävänniemen paikallisesti arvokkaaseen rakennettuun kulttuuriympäristöön.

Hakemuksen jättämisen jälkeen hyväksytyssä Kantakaupungin vaiheyleiskaavassa ja keskustan strategisen osayleiskaavan muutoksessa 2021–2025 keskuspuistoverkoston määräystä on tarkistettu ja leirintäaluemerkintä Suomensaaresta on kumottu.

Osa-alue on asemakaavoitettu lukuun ottamatta Reuharinniemeä ja Reuharinsaarta sekä Suomensaaren pohjoispuolen saariryhmää. Asemakaavat turvaavat alueen arvojen säilymisen ja virkistyskäytön kehittämisen alueella. Lentävänniemen ranta-alueet on asemakaavoitettu puistoalueiksi. Jänissaari ja nykyinen veneiden talvisäilytysalue on kaavassa osoitettu purjehdus- ja veneurheilualueena. Suomensaari on osoitettu urheilutoimintojen alueena.

7.6 Lappi-Kauppi Niihama

Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 alueen itäosaan kohdistuvat maakuntakaavan kehittämisperiaatemerkinnot kasvutaajaman kehittämisvyöhyke ja kaupunkiseudun keskusakselin kehittämisvyöhyke. Kauppi-Niihaman osa-alue on osoitettu virkistysalueeksi, Tapatoran saari virkistysalue-kohdemerkinnällä, Soukonvuori suojelualueeksi ja Tuomikallio-Pirunvuori arvokkaaksi geologiseksi muodostumaksi. Maakunnallisesti merkittävänä rakennettuina kulttuuriympäristöinä on osoitettu Kaupin pumppaamo sekä vanha ja uusi vesitorni. Kaupinojan pintavedenottamolla on myös yhdyskuntateknisen huollon alue -merkintä.

Lappi-Kauppi-Niihaman alue on osoitettu Kantakaupungin yleiskaavassa 2040 ja Kantakaupungin vaiheyleiskaavassa – valtuustokausi 2017–2021 yleiseen virkistyskäyttöön lukuunottamatta Näsijärven rantaan ja lähisaarille sijoittuvaa yhteisöjen ja yksityisten lomarakentamista, siirtolapuutarhaa sekä maisemallisena tekijänä alueella edelleen toimivaa maatilaa. Osa-alue on pääosin yleiskaavan keskuspuistoverkoston aluetta. Soukonvuoren luonnonsuojelualue ja Lahnakallion luonnonsuojeluohjelman kohde on merkitty luonnonsuojelualueiksi. Kauppi-Niihaman alueelle on osoitettu myös laaja ohjeellinen luonnon ydinalue ja geologisesti arvokkaita kallioalueita sekä maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt Kaupin pumppaamo ja vesitornit. Kaavassa on osoitettu myös muinaisjäännöskohteet ja muut arkeologiset kohteet. Ohjeellisilla virkistysyhteysmerkinnöillä on osoitettu keskeiset olemassa olevat virkistysyhteydet sekä kehitettävät yhteystarpeet idän, kaakon ja lounaan suuntiin. UKK-instituutin alue on merkitty palveluiden ja työpaikkojen kohdemerkinnällä ja Rauhaniemen kansankylpylä on osoitettu ui-marantana.

Keskustan strategisessa osayleiskaavassa Lapin pientaloalue on osoitettu valtakunnallisesti arvokkaaksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi. Kaupinojan puistoalue on merkitty viher- ja virkistysalueeksi.

Hakemuksen jättämisen jälkeen lainvoiman saaneessa Kantakaupungin vaiheyleiskaavassa ja keskustan strategisen osayleiskaavan muutoksessa 2021–2025 on osoitettu yksi uusi muinaisjäännöskohde ja tarkistettu ohjeellisen virkistysyhteys-merkinnän verkostoa.

Lapinniemen rantavyöhykkeet alueen länsiosassa on asemakaavoitettu puistoksi ja lähivirkistysalueeksi, mikä mahdollistaa rantoja myötäilevän virkistysyhteyden toteuttamisen Kaupin laajalle virkistysalueelle. Julkisia toimintoja alueella ovat perhetukikeskus ja Rauhaniemen kansankylpylä. Alueen kulttuuriympäristö- ja luontoarvot on turvattu suojelumerkinnöin.

Käpylän pientaloalueen suojeluasemakaava turvaa valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön arvot. Kaupinpuiston asemakaavoitettu alue on merkitty urheilu- ja virkistyspalveluiden alueeksi. Kaupinojan pintavedenottamo on merkitty yhdyskuntateknisen huollon korttelialueeksi rakennussuojelumerkinnöin, UKK-instituutti yleisten rakennusten korttelialueeksi ja Kaupinojan sauna yleisten tai yksityisten palvelurakennusten korttelialueeksi. Kaupin urheilu- ja sen ympäristön alue on asemakaavassa urheilu- ja virkistyspalveluiden aluetta sekä lähivirkistysaluetta.

8. Arvoalueet ja suojelupäätökset

Hakemuksen liitekartalla 3a on esitetty kooste kansallisen kaupunkipuiston alueen kulttuurihistoriallisista arvoista. Arvokohteet perustuvat valtakunnallisiin ja maakunnallisiin aineistoihin ja selvityksiin sekä alueen kaava-aineistoihin. Kulttuurihistoriallisiin arvoihin kuuluvat Tammerkosken kansallismaisema, arvokkaat maisema-alueet, merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, erillaisilla suojellut rakennukset, kiinteät muinaisjäännökset ja muut kulttuuriperintökohteet, arkeologisen perinnön ydinalue sekä asemakaavojen rakennus- ja rakennekohtainen sekä kaupunkikuvallinen / alueellinen suojelu.

8.1 Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY 2009)

- **Hatanpään kartano.** Hatanpään kartanon valtakunnallisesti merkittävä rakennetun kulttuuriympäristön alue sisältyy pääosin Tampereen kansallisen kaupunkipuiston aluerajaukseen, osa-alueelle 3 Hatanpää-Härmälä.
- **Hämeenpuisto.** Hämeenpuiston alue sisältyy pääosin, Hämeenpuistoa reunustavia kortteleita lukuun ottamatta, Tampereen kansallisen kaupunkipuiston aluerajaukseen, osa-alueelle 1 Keskusta. Rajauksessa ovat mukana Hämeenpuisto, Pyynikin kirkko ja kirkkokuisto, Metson kirjasto, Aleksanterin koulukortteli ja osa Eteläpuistoa.
- **Lapin pientaloalue.** Lapin pientaloalueen talot pihoineen sisältyvät kansallisen kaupunkipuiston rajaukseen, osa-alueelle 6 Lappi-Kauppi-Niihama.
- **Pispalanrinne.** Pispalanrinteen alueesta Pispalan valtatie eteläinen kokonaisuus sisältyy pääosin kansallisen kaupunkipuiston rajaukseen, osa-alueelle 4 Pyynikki-Pispala.
- **Pyynikinrinne.** Pyynikinrinteen arvokas rakennettu kulttuuriympäristö sisältyy kansalliseen kaupunkipuiston rajaukseen, Heinätorin ympäristöä lukuun ottamatta, osa-alueelle 4 Pyynikki-Pispala.
- **Pyynikin näkötorni.** Pyynikin näkötorni sisältyy kansallisen kaupunkipuiston aluerajaukseen, osa-alueelle 4 Pyynikki-Pispala.
- **Ratinan stadion.** Ratinan arvokkaasta kulttuuriympäristöalueesta kansallisen kaupunkipuiston rajaukseen sisältyy Ratinan rantapuisto ja Ratinan rantatie ranta-alueineen, osa-alueelle 1 Keskusta.
- **Tammerkosken teollisuusmaisema.** Tammerkosken teollisuusmaiseman arvokas rakennettu kulttuuriympäristö sisältyy pääosin kansallisen kaupunkipuiston rajaukseen, lukuun ottamatta Takon tehdasaluetta, osa-alueelle 1 Keskusta.
- **Hämeenkatu, Hämeensilta ja Keskustori.** Valtakunnallisesti merkittävästä rakennetusta kulttuuriympäristöstä kansalliseen kaupunkipuistoon sisältyvät Hämeenkatu Hämeenpuistosta Koskikadulle ilman ympäröiviä kortteleita sekä Keskustori ja sen ympäristön keskeiset rakennukset, osa-alueelle 1 Keskusta.
- **Viinikka-Nekalan pientaloalue.** Viinikka-Nekalan arvokas kulttuuriympäristö sisältyy kansallisen kaupunkipuiston rajaukseen, osa-alueelle 2 Viinikka-Nekala.
- **Tampereen tuomiokirkko.** Tampereen tuomiokirkko puistoalueineen sisältyy kansallisen kaupunkipuiston rajaukseen, osa-alueelle 1 Keskusta.

8.2 Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (VAMA 2021)

- **Pirkanmaan harjumaisemat.** Pyynikki ja Pispalanharju sisältyvät kaupunkipuiston rajaukseen osa-alueilla 1 Keskusta ja 4 Pyynikki-Pispala.

8.3 Maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt

- **Juhannuskylä.** Sisältyy osittain osa-alueelle 1 Keskusta.

- **Koulukatu.** Sisältyy osittain osa-alueelle 1 Keskusta ja pieneltä osin osa-alueelle 4 Pyynikki-Pispala.
- **Mustanlahden satama ja purjehdusseuran paviljonki.** Purjehdusseuran paviljonki sisältyy osa-alueelle 1 Keskusta.
- **Rantaperkiö.** Sisältyy osittain osa-alueelle 3 Hatanpää-Härmälä.
- **Härmälä.** Sisältyy osittain osa-alueelle 3 Hatanpää-Härmälä.
- **Pirkankadun länsipää.** Sisältyy osittain osa-alueelle 4 Pyynikki-Pispala.
- **Pyynikin kohteet ja Viikinsaari.** Sisältyy osa-alueelle 4 Pyynikki-Pispala.
- **Kaupin pumppaamo ja vesitornit.** Sisältyy osa-alueelle 6 Lappi-Kauppi-Niihama
- **Petsamo.** Sisältyy pieneltä osin osa-alueelle 6 Lappi-Kauppi-Niihama.

8.4 Kirkkolaila suojelut kohteet

- **Aleksanterin kirkko,** sijaitsee osa-alueella 1 Keskusta
- **Finlaysonin kirkko,** sijaitsee osa-alueella 1 Keskusta
- **Tuomiokirkko,** sijaitsee osa-alueella 1 Keskusta
- **Viinikan kirkko,** sijaitsee osa-alueella 2 Viinikka-lidesjärvi
- **Vanha kirkko,** sijaitsee osa-alueella 1 Keskusta

8.5 Rakennussuojelulailla suojellut kohteet

- **Finlaysonin tehdas,** sijaitsee osa-alueella 1 Keskusta
- **Grand Hotel Tammer,** sijaitsee osa-alueella 1 Keskusta

8.6 Muinaismuistolaila suojellut kohteet

Ehdotetun kansallisen kaupunkipuiston alueella on useita muinaismuistolain (295/1963) suojaamia kohteita, jotka on osoitettu liitekartalla 3a ja todettu osa-alueittain hakemuksen kappaleessa 6 Kaavallinen tilanne ja suojelupäätökset.

8.7 Luonnonsuojelualueet

Liitekartalla 3a on esitetty kootusti kansallisen kaupunkipuiston alueen sisältämiä luontoarvoja. Luontoarvoihin kuuluvat luonnonsuojelualueet, Tampereen luonnonsuojeluohjelman 2012–2020 ei vielä toteutuneet kohteet, kaavoilla suojellut luontoalueet, asema- tai yleiskaavoitetut viheralueet, ohjeellinen luonnon ydinalue, luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävät elinympäristöt, arvokkaat hyönteis-, lintu- ja kasvialueet, luonnonmuistomerkit, arvokkaat harju- ja kallioalueet, luontopolut, ojat, lähteet, lammet ja vesialueet.

Kansallisen kaupunkipuiston alueella sijaitsee kolme luonnonsuojelulain (9/2023) 47 §:n mukaista yksityistä luonnonsuojelualuetta (hakemuksen valmisteluvaiheessa luonnonsuojelulain (1096/1996) 24 §):

- **Viikinsaari**, YSA043430, perustettu 9.12.1994, noin 11 hehtaarin laajuinen lehtoalue Viikinsaaren länsiosassa, sijaitsee osa-alueella 4 Pyynikki-Pispala.
- **Pyynikinharju**, YSA043263, perustettu 6.5.1993, noin 50 hehtaarin laajuinen harjualue, johon sisältyy myös lehtoja ja vanhoja kuusimetsiä, sijaitsee osa-alueella 4 Pyynikki-Pispala.
- **Kauppi-Niihaman Soukonvuori**, YSA206217, perustettu 18.3.2011, noin 46 hehtaarin laajuinen vanha kangasmetsä ja lehtoalue, sijaitsee osa-alueella 6 Lappi-Kauppi-Niihama.

8.8 Viher-siniverkosto

Liitekartalla 3 c on esitetty kooste kansallisen kaupunkipuiston alueen siniviherverkoston arvoista. Viher- ja siniverkoston kuuluvat asema- tai yleiskaavoitetut, kulttuurihistoriallisesti tai maisemarakenteellisesti merkittävät viher-/suojelualueet, merkittävät torit ja aukiot, ryhmäpuutarha- ja palstaviljelyalueet sekä merkittävät puistokadut, erikoispuistot ja vesialueet.

9. Alueen maanomistus

Tampereen kansallisen kaupunkipuiston alueesta suurin osa on kaupungin tai valtion omistuksessa. Kirkot ja hautausmaat ovat seurakuntien omistamia. Kaupunki omistaa kansallisen kaupunkipuiston rajaukseen kuuluvista alueista 82 % eli 2999 hehtaaria, joista 1869 hehtaaria on vesialuetta. Alueella on jonkin verran myös yksityisomistuksessa olevia maita. Yksityisomistuksessa on maa-alueita muun muassa Kauppi-Niihaman alueella sekä rakennetuilla alueilla Keskustassa Pispalassa, Pyynikillä, Nekalassa ja Viinikassa. Maa- ja vesialueiden omistus Tampereen kansallisen kaupunkipuiston alueella on osoitettu liitteessä 6.

10. Asian valmistelu

Tampereen kansallisen kaupunkipuiston valmistelu käynnistyi 17.9.2012 laaditun valtuustoaloitteen pohjalta Tampereen kansallisen kaupunkipuiston tarveselvitys - työllä. Kaupunginhallitus hyväksyi Tampereen kansallisen kaupunkipuiston tarveselvityksen 20.2.2017 (§ 121) ja päätti, että Tampere etenee kohti kansallisen kaupunkipuiston hakuvaihetta sekä käynnistää kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelman valmistelun. Tampereen kansallisen kaupunkipuiston hakuvaiheen valmistelu käynnistyi syksyllä 2018. Pormestarin nimeämät suunnittelu- ja ohjausryhmät ovat valmistelleet asiaa kaupunginhallituksen hyväksymään tarveselvitykseen ja päätökseen perustuen (kaupunginhallitus 20.2.2017 § 121). Kansallisen kaupunkipuiston edistäminen on lisäksi kirjattu pormestariohjelmien toimenpiteisiin valtuustokausilla 2017–2021 ja 2021–2025.

Kaupunginhallitus päätti 7.12.2020 (§ 514) Tampereen kansallisen kaupunkipuiston hakemisesta. Hakemukseen tehtiin kaupunginhallituksen mukaiset tarkistukset ja se jätettiin ympäristöministeriölle tammikuussa 2021. Syksyllä 2021 kaupunginhallitus päätti pyytää lisäaikaa hakemuksen täydentämistä varten (kaupunginhallitus 4.10.2021, § 450) liittyen maankäytön suunnittelun tilanteeseen. Hakemuksen valmistelua jatkettiin vuonna 2024 asemakaavoituksen edettyä lisäaikapäätöksessä mainituilla alueilla. Aikaisemmassa vaiheessa ollut ohjeellisesti rajautuva muutosaluemerkintä päivitettiin varsinaiseksi kaupunkipuiston rajaukseksi Viinikanlahden ja Eteläpuiston alueella. Tampereen kansallisen kaupunkipuiston rajausta sekä hakemus liitteineen on päivitetty talvella 2024–2025.

Hankkeesta on tiedotettu monipuolisesti hyödyntäen eri tiedotuskanavia ja nettikyselyä. Kansallisen kaupunkipuiston valmisteluaineisto on ollut nähtävillä 2.9.-1.10.2019. Tampereen kaupungin internet-sivuilla on omat hankesivut: www.tampere.fi/kansallinenkaupunkipuisto.

Kaupunginhallitus päätti 4.11.2024 (§ 430) Tampereen kansallisen kaupunkipuiston päivitetyn hakemusrajauksen asettamisesta nähtävillä ja päivitetty rajausaineisto oli julkisesti nähtävillä 12.11.–11.12.2024. Rajaus perustui aikaisempaan hakemusrajaukseen (kaupunginhallitus 7.12.2020, § 514), jota päivitettiin Eteläpuiston, Viinikanlahden ja Kaupin urheilupuiston alueilla. Lisäksi tehtiin pienempiä tarkistuksia ja teknisiä korjauksia Tampereen kaupungin omistamilla alueilla.

Lausunnon rajauspäivityksestä antoivat Pirkanmaan maakuntamuseo ja Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY). Lisäksi saatiin yhdeksän (9) mielipidettä, joista kuusi (6) yhdistyksiltä ja kolme (3) yksityishenkilöiltä. Lausuntojen ja mielipiteiden pohjalta Tampereen kansallisen kaupunkipuiston päivitettyyn hakemusrajaukseen ei tehty muutoksia. Rajauspäivityksen nähtävillä olon jälkeen Tampereen kansallisen kaupunkipuiston ja Kaupinlaakso II asemakaavan (nro 8931) väliselle rajalle tehtiin teknisluonteinen muutos.

Kaupunginhallitus päätti 24.3.2025, § 138 hakea Tampereen kansallisen kaupunkipuiston perustamista asian liitteenä olevan hakemuksen, hakemuksessa esitettyjen Tampereen kansallisen kaupunkipuiston erityisten arvojen ja hakemuksen liitteessä esitetyn aluerajauksen mukaan.

11. Ympäristöministeriön päätös

Ympäristöministeriö perustaa Tampereen kaupunginhallituksen 24.3.2025 § 138 mukaisen päätöksen liitekartalla 1 osoitetulle maa- ja järviolueelle siellä todettujen erityisten arvojen säilyttämiseksi ja hoitamiseksi alueidenkäyttölain 68 §:ssä tarkoitetun kansallisen kaupunkipuiston.

Tampereen kansallinen kaupunkipuisto käsittää alueita ja rakennuksia Tampereen kaupungin seuraavissa kaupunginosissa:

Finlayson I, Tampella IX, Jussinkylä X, Tammerkoski II, Kyttälä A XI, Kyttälä B XII, Nal-kal III, Ratina XIII, Kaakinmaa VI, Amuri B V, Amuri A IV, Pyykinrinne VII, Pyynikki, Ylä-Pispala, Ala-Pispala, Tahmela, Hyhky, Kaarila, Rahola, Härmälä, Hatanpää XXII, Kalevanharju XVIII, Viinikka XXIII, Nekala XXIV, Jokipohja XXVI, Järvensivu, Vuohenoja, Muotiala, Särkänniemi VIII, Santalahti, Lapinniemi, Lentävänniemi, Niemenranta, Petsamo XXI, Lappi, Kauppi, Kaupinlaakso ja Niihama sekä saaria ja vesialueita.

12. Aluetta koskevat määräykset

Alueen maankäyttöä ohjaavat voimassa olevat kaavat ja suojelupäätökset. Päätökseen ei katsota olevan tarpeellista sisällyttää alueidenkäyttölain 68 § mukaisia erillismääräyksiä.

Alueen hoidon ja käytön kannalta tarpeelliset määräykset annetaan hoito- ja käyttösuunnitelmassa, jonka Tampereen kaupunki laatii myöhemmin ja toimittaa ministeriöön hyväksyttäväksi. Sen yhteydessä annetut määräykset eivät saa kohdistua yksityisten omistamiin alueisiin tai rakennuksiin ilman omistajan suostumusta.

13. Päätöksen perustelut

Alueidenkäyttölain 68 §:n 1 momentin mukaan kaupunkimaiseen ympäristöön kuuluvan alueen kulttuuri- tai luonnonmaiseman kauneuden, luonnon monimuotoisuuden, historiallisten ominaispiirteiden tai siihen liittyvien kaupunkikuvallisten, sosiaalisten, virkistysellisten tai muiden erityisten arvojen säilyttämiseksi ja hoitamiseksi voidaan perustaa kansallinen kaupunkipuisto. Lain

69 §:n mukaan kansallisen kaupunkipuiston perustamisesta päättää ympäristöministeriö. Puisto voidaan perustaa kunnan hakemuksesta.

Tampereen kansallinen kaupunkipuisto sisältää päätöksessä edellä kuvatulla tavalla alueidenkäyttölain 68 §:n 1 momentissa tarkoitettuja kulttuuri- ja luonnonmaiseman kauneusarvoja, luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta merkittäviä alueita sekä virkistysarvoja. Alueeseen liittyy myös historiallisia ominaispiirteitä sekä kaupunkikuvallisia ja sosiaalisia erityisarvoja. Kansalliseen kaupunkipuistoon osoitetut alueet kuuluvat toiminnallisesti ja maisemallisesti kaupunkimaiseen ympäristöön ja ilmentävät kattavasti kaupungin synty- ja kehityshistoriaa. Kansallisen kaupunkipuiston rajaus on esitetty hakemuksen liitekartalla 1. Kaupunkirakenteellisen sijainnin, yleisten ominaispiirteiden sekä alueella säilytettävien ja hoitettavien erityisten arvojen perusteella alue täyttää alueidenkäyttölain 68 §:n 1 momentissa asetetut vaatimukset kansallisen kaupunkipuiston perustamiselle.

Alueidenkäyttölain 68 §:n 2 momentin mukaan kansalliseen kaupunkipuistoon voidaan osoittaa alueita, jotka tämän lain mukaisessa kaavassa on osoitettu puistoksi, virkistys- ja suojelualueeksi, arvokkaaksi maisema-alueeksi tai muuhun kansallisen kaupunkipuiston kannalta sopivaan käyttöön. Alueen kaavallinen tilanne ja suojelupäätökset on kuvattu päätöksen osassa 6. Luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen ja hoitoon liittyvät erityisarvot on turvattu kaupungin omilla kaavoilla, maakuntakaavalla ja luonnonsuojelulainsäädännöllä. Kulttuuriperintöön liittyvät erityisarvot on suojeltu tai niiden hoito on turvattu kaupungin omilla kaavoilla ja maakuntakaavoilla sekä erityislainsäädännöllä. Kansallisen kaupunkipuiston alue on kaavoissa osoitettu puistoiksi, virkistysalueiksi tai alueiksi, jotka yleisten ominaispiirteidensä, erityisten arvojensa tai käyttönsä perusteella soveltuvat kansalliseen kaupunkipuistoon.

Ympäristöministeriö on päätöstä valmistellessaan ottanut huomioon hakemuksessa esitetyn kaavatilanteen sekä hakemuksessa vireillä olevina kuvatut ja hakemuksen jättämisen jälkeen lainvoiman saaneet maakuntakaava 2040 täydentävän Elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaavan, Kantakaupungin vaiheyleiskaavan – valtuustokausi 2021–2025 ja Keskustan strategisen yleiskaavan vaiheittaisen muutoksen, Eteläpuiston asemakaavan muutoksen 8581 ja Hämeenpuiston asemakaavan muutoksen 8848. Hyväksytyjen kaavojen sisältö vastaa hakemuksessa esitettyä. Tampereen kansallisen kaupunkipuiston alueella on edelleen vireillä useita asemakaavahankkeita. Niitä ohjaavissa yleiskaavoissa alueet on osoitettu kansalliseen kaupunkipuistoon soveltuvaan käyttöön. Voimassa olevat kaavat mahdollistavat kaupunkipuiston kehittämisen sen arvojen edellyttämällä tavalla. Näin ollen myös alueidenkäyttölain 68 §:n 2 momentin mukaiset edellytykset täyttyvät.

Alueidenkäyttölain 68 §:n 3 momentin mukaan kansalliseen kaupunkipuistoon osoitetaan ensi sijassa kunnan, valtion tai muun julkisyhteisön omistuksessa olevia alueita. Muita alueita puistoon voidaan osoittaa omistajan suostumuksella. Omistajan suostumus ei ole kuitenkaan tarpeen sellaisen alueen osalta, jolle ei anneta alueidenkäyttölain 70 §:ssä tarkoitettuja määräyksiä perustamispäätöksessä tai hoito- ja käyttösuunnitelmassa. Valtaosa haetusta alueesta on Tampereen kaupungin, valtion tai muun julkisyhteisön omistuksessa. Puistoon kuuluu myös yksityisomistuksessa olevia maa-alueita ja arvokkaita rakennettuja ympäristöjä. Yksityisomistuksessa oleviin alueisiin ei kohdisteta päätöksessä alueidenkäyttölain 70 §:ssä tarkoitettuja määräyksiä. Maanomistuksen osalta hakemus täyttää tämän lainkohdan vaatimukset.

Alueidenkäyttölain 70 §:n 1 momentin mukaan kansallisen kaupunkipuiston perustamispäätökseen voidaan kunnan suostumuksella ottaa alueen olennaisten arvojen säilyttämiseksi tarpeellisia määräyksiä. Muut alueen hoidon ja käytön kannalta tarpeelliset määräykset annetaan hoito- ja käyttösuunnitelmassa, jonka kunta laatii.

Hakemuksessa esitettiin perustamispäätökseen sisällytettäväksi Eteläpuistoa koskeva alueidenkäyttölain 70 §:n mukainen määräys: ”Eteläpuiston asemakaavoituksessa kohteiden kaupunkikuvalliset, kulttuurihistorialliset ja rakennustaiteelliset merkittävät arvot suojellaan.

Asemakaavoituksessa tulee varmistaa rannoille koko keskustaa palvelevia monipuolisia ja laadukkaita virkistäytymiseen soveltuvia julkisia alueita, virkistyspalveluita ja - toimintoja. Asemakaavoituksessa tulee varmistaa viheralueiden rannan suuntainen yhtenäisyys. Reittien jatkuvuutta ja ekologisia yhteyksiä rantojen suuntaisesti kehitetään sekä rannan saavutettavuutta parannetaan palauttamalla Hämeenpuiston ja Eteläpuiston toiminnallinen yhteys.” Kyseinen määräys on toteutettu, sillä Eteläpuiston asemakaavamuutos hyväksyttiin 22.9.2025, ja se sai lainvoiman 11.11.2025. Asemakaavan sisältö vastaa hakemuksen määräystä, joten sitä ei ole tarpeen sisällyttää perustamispäätökseen.

14. Sovelletut oikeusohjeet

Alueidenkäyttölain (132/1999) 68, 69, 70 §:t.

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) nimike on muutettu alueidenkäyttölaiksi lailla maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta (752/2023) 1.1.2025 lukien. Maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta annetun lain siirtymäsäännösten mukaan lain voimaan tullessa vireillä oleva asia käsitellään loppuun soveltaen lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, jollei toisin säädetä.

Tampereen kansallista kaupunkipuistoa koskeva asia on tullut ympäristöministeriössä vireille ennen maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta annetun lain voimaantuloa 1.1.2025. Ottaen huomioon, että 1.1.2025 tullut muutos koski kuitenkin vain lain nimeä ja kaupungin päivitetty hakemus perustuu voimassa olevaan alueidenkäyttölakiin, on asia käsitelty loppuun soveltaen alueidenkäyttölain (132/1999) säännöksiä.

15. Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen. Valitus voidaan tehdä sillä perusteella, että päätös on lain vastainen. Valitusosoitus on liitteenä.

Ympäristö- ja ilmastoministeri

Sari Multala

Erityisasiantuntija

Annu Tulonen

Liitteet	Liite 1 Tampereen kaupungin hakemus15.4.2025 ja sen liitteet 1–9. Liite 2 Valitusosoitus
Jakelu	Tampereen kaupunki, Kaupunkiympäristö
Tiedoksi	Opetus- ja kulttuuriministeriö Valtiovarainministeriö Liikenne- ja viestintäministeriö

Puolustusministeriö
Maa- ja metsätalousministeriö
Metsähallitus
Museovirasto
Väylävirasto
Lupa- ja valvontavirasto
Sisä-Suomen elinvoimakeskus
Pirkanmaan liitto
Pirkanmaan maakuntamuseo
Suomen Kotiseutuliitto
Suomen Kuntaliitto
Suomen luonnonsuojeluliitto
Tampereen evankelisluterilainen seurakuntayhtymä
Viherympäristöliitto ry

VN/2414/2021-YM-5

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: